

VLINDEREN IN 'DE FOCHTEL'

ervaringen van een oud-cursist van de Dagvlindercursus

Grietje de Lange

Gehuwd, 37 jaar en moeder van twee kinderen. Na de dagvlindercursus in 1993 te hebben gevolgd, inventariseert Grietje de Lange nu in het Fochteloërveen. Hoe is ze ertoe gekomen en hoe vergaat het haar in de nieuw gestarte activiteit?

Acht jaar geleden zijn we met ons gezin naar het dorp Fochteloë verhuisd, naar een huis aan de rand van het vrije veld. Fochteloë ligt als een langgerekt lint aan de zuidwestelijke grens van het Fochteloërveen. Een hele stap van een nieuwbouwwijk in een grote plaats naar een landelijk dorp. Na de eerste werkzaamheden aan huis en haard is het er uiteindelijk toch van gekomen om als natuurliefhebber tijd vrij te maken om de omgeving beter te gaan verkennen. De eerste wandelingen en fietstochten richtten zich als vanzelf op het Fochteloërveen.

Wat is er mooier dan genieten van vergezichten in het veen, het altijd weer mystiek aandoende veenwater in vennen en turfvaarten en de heerlijk geurende bossen, richting Ravenswoud. In de eerste jaren ging mijn aandacht vooral uit naar roofvogels, zeilend, jagend of gewoon op een paal. Een goede vogelveldgids was snel aangeschaft en het inventariseren was begonnen!

vlindercursus

Op zeker ogenblik vroegen mensen in mijn omgeving mij of ik zin had om mee te gaan naar een cursus van de Vlinderwerkgroep Friesland. Vanaf dit moment ging er een nieuwe wereld voor me open. Roofvogels neem je meestal in de verte waar. Vlinders komen dichtbij, wat je een heel ander beeld geeft. Dat was trouwens maar goed ook voor een beginnende die nog moeite had met herkenning.

De plezierige sfeer op de cursus en de informatie sprak mij zo aan dat ik besloot om voor de dagvlinderatlas van Friesland een aantal gebieden te gaan inventariseren.

dagvlinders inventariseren

Het inventariseren werd uiteindelijk een hele onderneming. Want na in 1993 in enkele gebieden voorzichtig wat waarnemingen te hebben gedaan, werd ik steeds enthousiaster. Dus ook het tweede jaar met de excursies mee om toch maar kennis te vergaren over

Groentje

foto Dick Goslinga

de diverse vlindersoorten. Meer 'literatuur' aangeschaft en via de Vlinderwerkgroep contact gezocht met Natuurmonumenten. Het aanvragen van een vergunning leverde geen probleem op, waarna het Fochteloërveen kon worden geïnventariseerd.

routes uitzetten

Eerst is het Fochteloë ërveen doorkruist om routes te kunnen uitzetten waar de verschillende soorten dagvlinders zouden kunnen voorkomen. De routes (figuur 1) zijn zo vastgesteld dat het Fochteloërveen met randgebieden mij een zo compleet mogelijk beeld zou kunnen geven van de dagvlindersoorten die er voorkomen. De routes vallen niet steeds samen met de gangbare paden en wegen. Van daar dat er een vergunning nodig was.

aan de slag

Het tweede jaar, 1994, was voor mij een groot leerjaar, niet alleen voor het herkennen van de diverse vlindersoorten, maar ook voor het leren kennen van de routes. Door de week liep ik de routes alleen en in het weekend soms met het voltallige gezin.

Met name route 2 (figuur 1) bleek een voltreffer, zowel voor de hoeveelheid soorten als wat betreft de waargenomen aantallen. Dit zandpad, aan de ene zijde langs weilanden en aan de andere zijde grenzend aan de bermen van een fietspad met kreupelhout langs het veengebied, gaf op een zonnige zomerdag de garantie van enkele honderden vlinders van toch zeker tien soorten.

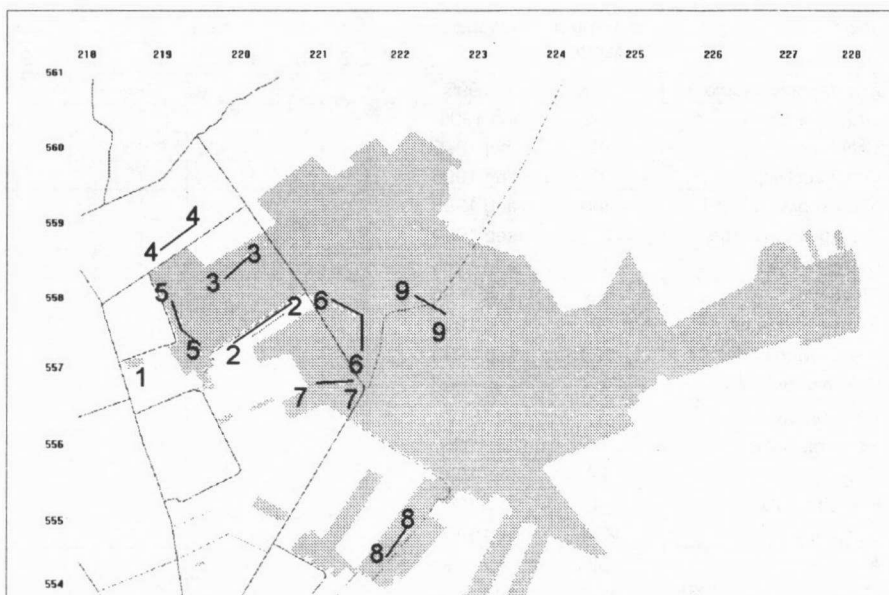
Zowel de contacten met omwonenden als met medewerkers van Natuurmo-

numenten namen toe en leverden extra informatie op. Uiteindelijk ontstond de behoefte om de inventarisatiegegevens met computer vast te leggen. Samen met mijn man is besloten een databank te maken van de vlinderwaarnemingen per week. Op die manier wordt het mogelijk om meer te kunnen zeggen over de ontwikkeling van de dagvlinders en de relatie met het beheer. Menige regenachtige herfstavond is doorgebracht met het inbrengen van de gegevens en het invullen van formulieren voor de dagvlinderatlas.

steeds gericht

Met het uitkomen van het voorlopig overzicht van de gegevens van de Vlinderatlas Friesland in 1995 bleken enkele vlinders vooral in Zuid-Oost Friesland voor te komen. Enkele daarvan waren door ons op het Fochteloërveen gezien. Vooral het Groentje (route 2) en het Groot dikkopje werden door ons in vrij grote aantallen waargenomen. Ook de Bruine Vuurvlinder en het Oranje Zandoogje zijn door ons waargenomen. De Eikepage, die ook in dit rijtje thuis hoort, was door mij echter nog niet waargenomen. Deze vlinder is bij voorkeur in de vroege avond in de toppen van de eiken te zien. Dat betekende in 1995 hier eens goed op te letten.

Ook het Heidegentiaanblauwtje, het Veenbesblauwtje, het Veenhooibeestje en de Aardbeivlinder die in het

Figuur 1. Vlinderwaarnemingsroutes, westelijk deel Fochteloërveen. Verklaring: 1. Thuis; 2. Fietspad tussen veengebied met boswal en grasland; 3. Veen; 4. Graslanden langs het veen; 5. Randzone langs het veen met wegbermen en kaveltjes bos; 6 en 7. Wegbermen met lichte boomwallen in veen met natte heide; 8. Fietspad door naald- en loofbos; 9. Droge heide in het veen.

Fochteloërveen kunnen voorkomen, was ik nog niet tegengekomen. Dus eerst maar eens op zoek naar de waard- en nectarplanten.

vlinderwaarnemingen in 1995

In 1995 heb ik in 1995 28 soorten dagvlinders waargenomen in het Fochte-

loërveen (tabel 1). Hierbij waren de Rouwmantel, de Heivlinder en het Heideblauwtje voor mij nieuwe soorten. In 1995 heb ik de Gehakkelde Aurelia die in 1994 wel van de partij was, niet gezien.

Alle negen routes werden in 1995 ongeveer tien keer bezocht. Totaal zijn er ruim 6000 vlinders geteld, waarvan het hoogste aantal in de laatste week van juli. Alleen deze week leverde al 1600 waarnemingen op. Dit in tegenstelling met het voorjaar waarbij 50 waarnemingen in één week mij al tot volle tevredenheid stemden.

Om nog even terug te komen op de Eikepage: gerichte aandacht voor deze soort, leverde toch vijf vindplaatsen op. In 1994 had ik de vlinder alleen rondom ons huis gezien.

Een van de mooiste ervaringen dit jaar, overkwam mij op een warme zomerdag op route 7 op een verruigd stuk grasland van Natuurmonumenten met veel distels. Ik trof er bijna 400 Dagpauwogen, 10 Icarusblauwtjes, en ca. 20 Citroenvlinders en nog diverse andere soorten in kleinere aantallen. Ook nabijgelegen distelvelden leverden het fraaie schouwspel op van wolken van vele honderden Dagpauwogen.

Een andere bijzondere waarneming was de Rouwmantel. De eerste keer

Groot Dikkopje

foto Dick Goslinga

soort	maximum aantal	maand	route								
			1	2	3	4	5	6	7	8	9
Zwartsprietdikkopje	325	jul 1995									
Groot dikkopje	145	jun 1995									
Oranjetipje	46	mei 1995									
Groot koolwitje	29	aug 1995									
Klein koolwitje	280	aug 1995									
Klein geaderd witje	139	sep 1994									
Citroenvlinder	75	aug 1995									
Eikepage	26	aug 1995									
Bruine eikepage	2	aug 1993									
Kleine vuurvlinder	103	sep 1995									
Bruine vuurvlinder	5	aug 1995									
Boomblauwtje	7	jul 1995									
Icarusblauwtje	16	juli 1995									
Groentje	74	mei 1995									
Heideblauwtje	4	aug 1995									
Dagpauwoog	494	jul 1995									
Atalanta	32	sep 1994									
Kleine vos	407	aug 1994									
Distelvlinder	8	aug 1995									
Gehakelde aurelia	2	sep 1994									
Landkaartje	14	jul 1995									
Rouwmantel	1	aug 1995									
Bruin zandoogje	294	jul 1995									
Koevinkje	55	jul 1994									
Oranje zandoogje	191	jul 1995									
Hooibeestje	1	jun 1994									
Bont zandoogje	6	jul 1995									
Argusvlinder	33	aug 1995									
Heivlinder	1	jul 1995									

Tabel 1. Maximale aantallen op één dag waargenomen dagvlinders in het Fochteloërveen op negen routes (zie figuur 1) in de periode 1993-1995. Gepresenteerd is de maand waarin het maximumaantal is waargenomen en de route waar de soort is gezien.

heb ik de vlinder vluchtig waargenomen bij ons huis. Op zich niet zo'n rare plaats voor deze vlinder, omdat enkele hoogstam-fruitbomen voor voldoende rottend fruit zorgen. Een week later kwam ik nog een Rouwmantel tegen op route 3.

Een speurtocht naar het Heidegentiaanblauwtje op een route met Klokjesgentianen leverde in 1995 nog geen succes op. Wel kwam ik er het Heideblauwtje tegen, een verschijning die ik in 1994 niet had waargenomen.

Het Fochteloërveen is een prachtgebied voor vlinders. Ik ben blij er te kunnen inventariseren en zodoende een bijdrage te kunnen leveren aan het vergroten van de kennis van deze aansprekende dieren.